

С. С. Дембіцький

Крос-культурні дослідження

КРОС-КУЛЬТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ – тип наукового пошуку, згідно з яким поведінку людини та соціальних груп вивчають у контексті їхніх культурних особливостей. У К.-к. д. гол. увагу акцентують на спіл. і відмін. рисах у структурі, функціонуванні та розвитку певних соц. й психол. феноменів у різних культур. групах. Дослідж. цього типу мають два рівні: перший – опис спіл. та відмін., другий – їхнє пояснення. Наук. проблеми першого рівня пов'язані з особливостями збору інформації, другого – з мотивацією дослідників, їхніми епістемол. перевагами та ідеол. контекстом дослідж. у межах різних культур. Гол. завдання К.-к. д.: перевірка універсальності наяв. соц. і психол. теорій за допомогою порівнял. дослідж.; відкриття нових феноменів, що існують у досліджуваних культурах, але відсутні у культурі ініціаторів дослідж.; формулювання універсал. законів поведінки людей і соц. груп, які б описували явища, спільні для усіх представників людського роду, незважаючи на специфіку їхнього прояву в різних культурах. Як дослідниц. метод К.-к. д. застосовували вже у ранній етнографії та антропології, як окремий тип дослідж. вони утвердилися у межах психології. Зародження сучас. крос-культур. соціології пов'язують із виходом праці англ. етнографа та антрополога Е. Тейлора «On a method of investigating the development of institution: applied to laws of marriage and descent» («Про методи дослідження розвитку інститутів: щодо законів шлюбу та походження», 1889), у якій розкрито основи К.-к. д. з використанням статистич. апарату.

Нині крос-культурна психологія є визнаним напрямом психол. дослідж.; Асоц. крос-культур. психології, засн. 1972, об'єднує бл. 800 чл. з понад 60-ти країн світу. У соціології інституалізація офіц. структур, пов'язаних з К.-к. д., відбувається повільніше, ніж у психології (варто відзначити лише Комітет порівнял. соціології Міжнар. соціол. асоц.), натомість суттєві здобутки має традиція проведення таких досліджень. Відомі приклади – Вивчення взаємозв'язку соц. структур та особистості М. Кона (1964–96), Всесвітнє вивчення цінностей Р. Інглхарта (розпочато 1981), Європ. соц. дослідж. (розпочато 2002), участь у яких взяли колективи науковців з Інституту соціології НАНУ (під керівництвом [Є. Головахи](#) й А. Горбачика), Центру «Соціол. моніторинг» (під керівництвом О. Балакіревої; обидва – Київ), Київ. міжнар. інституту соціології (під керівництвом В. Паніотто та В. Хмелька). З погляду методології К.-к. д. інкорпорують кількісні та якісні способи наук. пошуку (обидві

традиції мають тривалу історію взаємодії). Кількісна складова базується на психол. тестуванні та репрезентатив. опитуванні, якісна – на класич. польовій роботі в етнографії та сучас. розробках (кейс-стаді, нарратив. підхід, «обґрунтована теорія» тощо). Сучасні науковці з метою розширення дослідниць. завдань, поглиблення розуміння проблеми дослідж. та покращення доказової бази намагаються по можливості спільно застосовувати обидва підходи.

Рекомендована література

1. Cross-National Research Methods in the Social Sciences. London; New York, 1996;
2. Головаха Є., Горбачик А., Паніна Н. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження. К., 2006;
3. Берри Д., Пуртинга А., Сигалл М., Дасен П. Кросс-культурная психология. Исследование и применение / Пер. с англ. Х., 2007;
4. I. Olatundun. What Is Cross-Cultural Research // International J. Psychological Studies. 2009. № 2.

Бібліографічний опис:

Крос-культурні дослідження / С. С. Дембіцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-2131>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).